

شیراز سگوه ماندگار پارس

مؤلف و گردآورنده: علیرضا جباری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شیراز

شکوه ماندگار پارس

مؤلف و گردآورنده: علیرضا جباری

تقدیم به وطنم

ایران

شیراز شکوه ماندگار پارس

سرشناسه؛ جباری، علیرضا، ۱۳۷۹ _

عنوان و نام پدیدآور؛ شیراز شکوه ماندگار پارس / مؤلف و گردآورنده؛ علیرضا جباری.

مشخصات نشر؛ داراب؛ زیانکده کلام، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری؛ ۱۲۴ ص.؛ مصور؛ ۱۴/۵×۲۱/۵س م.

وضعیت فهرست نویسی؛ فیپا

موضوع؛ شیراز...تاریخی

موضوع؛ شیراز...آثار تاریخی

رده بندی کنگره؛ ۳۳۱۳۹۴ج۷۷ی / DSR۲۰۹۷

رده بندی دیویی؛ ۹۵۵/۶۳۲۲

شماره کتابشناسی ملی؛ ۳۹۱۷۷۹۰

شیراز شکوه ماندگار پارس

مؤلف و گردآورنده؛ علیرضا جباری

نوبت چاپ؛ زمستان ۱۳۹۴

شمارگان؛ محدود

شابک؛ ۹-۰۱-۷۶۰۹-۶۰۰-۹۷۸

قیمت؛ ۷۰۰۰۰ ریال

طراح جلد؛ امید سلمان

لیتوگرافی و چاپ؛ چاپ ارم

ویرایش؛ علیرضا جباری

فهرست (بخش اول)

۶ بخش اول؛

---

۷ رضن مؤلف

---

۸ مقدمه

---

۱۰ وضعیت سرزمین پارس پس از هخامنشیان

---

۱۲ ضعف عباسیان و ظهور آل بویه در فارس

---

۱۳ صفویان

---

۱۴ افساریان

---

۱۵ زندگی

---

۱۶ قاجاریه و پهلوی

---

۱۷ بخش دوم؛

---

۲۷ بخش سوم؛

بخش اول

شیراز شکوه ماندگار پارس

رضنه مؤلف؛

بنام خداوند لوح و قلم
حقیقت نگار وجود و عدم
خدا این که داننده سر راز هست
نخستین سر آغاز آغاز هست
(گالید)

اکنون که با یار یزدان پاک توانستم فرصت ها را غنیمت شمرده و با وجود داشتن مشکلاتر همچون امتحانات هماهنگ استان خود و نداشتن امکانات آجهانر، ۲ سال صرف نگارش دانسته هار ناچیز خود، گرد آورر و تهیه بعضی از کتاب هار تاریخ و فقه هیر شیراز، و بازدید از بعضی از اینر اماکنر نمایم بسیار خرمندم.

و در پایان خدا را شکر می گویم که توانستم اینر مجموعه را به خوبی تمام کنم و همچنین از پدر و مادرم که من را در تهیه اینر مجموعه یارر کردند بسیار تشکر و قدر دانر می نمایم.

علیه ضا جبارر تابستان ۱۳۹۴

شیراز شکوه ماندگار پارس

مقدمه؛

یکی از مشکلاتی که گردشگران از زمان قدیم داشتند این بود که زمانس وارد یک شهر گردشگر می شدند مجازبه های گردشگر آن شهر را نمی شناختند و در گردش خود با مشکل روبرو و در نتیجه از گردش خود ناراضی می شدند. در سال ۱۳۹۲ دانش آموز ۱۴ ساله داراب در شهر خود به فکر گردآوری کتابی در رابطه با شهر شیراز افتاد پس از مشورت با خانواده خود و راهنمایان افراد بزرگتر شروع به نوشتن این مجموعه مفید کرد او دو سال در مورد مجازبه های شهر شیراز تحقیق نمود و سرانجام شروع به نوشتن این کتاب کرد در سال ۱۳۹۴ این نوشته ها را خلاصه کرد و جزء مؤلفان نوجوان ایران قرار گرفت.

شیراز شکوه فاندگار پارس

انسان نماینده سرخالق است و وظیفه سر او کمک به هم نوعان خود

است. امیدواریم این کتاب مورد توجه همگان قرار گیرد.

مصطفی شکارزاد تابستان ۱۳۹۴

بخش اول؛

وضعیت سرزمین پارس پس از هخامنشیان:

پایان دوران هخامنشیان به دلیل ضعف دولت مرکزی، اسکندر مقدونی که پس از پدرش، فلیپ دوم فرمانروای یونان و بخش قابل توجهی از آسیا و اروپا بود، در سال ۳۳۳ پیش از میلاد پس از سه مرحله جنگ بر لشکر داریوش سوم هخامنشی به فرماندهی آریوبرزن، سردار سلحشور ایرانی در دامنه ی کوه های بختیاری چیره و پس از سه سال توانست با فتح سرزمین پارس، تخت جمشید را به انتقام آنچه که خشایار شاه پسر داریوش اول در سال ۴۸۰ پیش از میلاد معبد آکروپل را به آتش کشیده بود، به آتش کشیده و همه ی سرزمین پارس را تسخیر کند و از این زمان سلطه یونانی ها بر ایران آغاز شد.

پس از روی کار آمدن سلسه سلوکیان توجه ی عمده آن ها به سوریه و بین النهرین بود و به همین دلیل پایتخت ایشان در آنتاکیه و سلوکیه قرار داشت.

در دوران سلوکیان در ایالات پارس سه تا چهار والی، که آنان را فرترک^۱ می نامیدند حکمرانی می کردند. ایرانیان که از سلطه ی بیگانگان و تحمیل فرهنگ یونانی در گفتار و نوشتار به تنگ آمده بودند، مدام سودای باز پس گیری این سرزمین را داشتند تا این که ارشک با همکاری برادرش تیرداد از نژاد پارت ها^۲ در مقابل یونانی ها قد علم کرده و سلسله اشکانیان را بنا نهادند ولی فرهنگ عمومی سلوکیان از جمله اداره ی مملکت به صورت ساتراپی و زبان و خط یونانی همچنان جاری بود.

علت اداره ی مملکت بصورت ساتراپی، بیم از همبستگی و قیام ایرانیان و با هدف پراکندگی قدرت بود.

دین عمومی و شاید دین رسمی در زمان پارتیان همان اهورا مزدا که در زمان هخامنشیان پرستش می شده، بوده است.

۱) Fratarak

۲) پارت به معنی تبعیدشده است و به مردم خوارزم، گرگان و خراسان اطلاق میشده است.

ضعف عباسیان و ظهور آل بویه در فارس:

تا نخستین دهه های قرن چهارم هجری، شرق ایران در دست سامانیان، حاشیه ی جنوبی دریای خزر در دست پادشاهان زندیه طبرستان و سایر ولایات از جمله فارس تحت ولایت عباسیان بود.

اندک اندک سلاطین شیعه مذهب آل بویه که ساکنان کرانه جنوبی دریای خزر بودند و جنوب نیز ایارن که خلفای عباسی بودند، این مناطق و سپس بغداد را تحت کنترل خود در آورده و به سه حوزه قدرت شیراز، ری و بغداد تقسیم کردند.

علی ابن بویه بنیانگذار دولت آل بویه در سال ۳۲۲ ق ضمن تباری با زید ابن علی نوبندگانی شیراز را فتح کرد و مقر حکومتی آل بویه قرار داد.

صفویان:

سلسه ی صفوی با پیروزی اسماعیل بر آق قویونلوها، پایه گذار شد و اسماعیل توانست جغرافیای تاریخی ایران را باز گرداند

و زبان فارسی را در امور سیاسی زنده نماید و مذهب شیعه را نیز مذهب رسمی دولت اعلام کند.

از ابتدای سلسله ی صفویان تا زمان یونت ئیل، فارس تحت سلطه ی طایفه ی قزل باش بود و پس از آن در دست بیگلر بیگی ها قرار داشت.

خاصه کردن اراضی فارس در راستای سیاست کلی بود که شاه عباس اول به منظور تقویت و تحکیم قدرت شاه در مقابل با حکام ایالات پیگیری می کرد. چرا که حکومت ایالات در دست ترکمنان بود و مالکیت زمین ها را که تیول می نامیدند در اختیار داشتند و بخش اعظم درآمد تیول ها را هزینه و مقدار کمی تحت عنوان اخراجات به حکومت مرکزی می پرداختند و شاه عباس که اعتمادی به سپاهیان خود نداشت سپاهی از ایران گرجی و چرکس تشکیل داده بود و هزینه ی زیادی صرف آنان می گردید. فارس که جزء ممالک خاصه بود زیر فشارهای سنگین مالیاتی قرار داشت مناطق خاصه فارس که زیر فشار بیشتری بودند عبارتند از: شیراز، جهرم و داراب که طی سال های ۱۶۳۳ تا ۱۷۲۱ میلادی قلدر ها (غلامان شاه) اراضی را از شاه به مقاطع گرفته و هیچ گونه اقدامی در راستای عمران و آبادی و شکوفایی اقتصادی این

مناطق نداشتند. در اواخر سلسله ی صفویان، فارس تحت سیطره ی بیگلربیگی ها بود و محمد علی خان، بیگلربیگی فارس بود.

افشاریان:

به دلیل ضعف شاه طهماسب، آخرین شاه صفویان و تصرف اصفهان توسط افغان ها، نادر قلی افشار به منظور رهایی ایران از چنگال بیگانگان، سپاهی گرد آورد و با شکست افغان ها و باز پس گیری نواحی شمال غرب ایران از چنگال روس و پادشاهان عثمانی در سال ۱۱۴۸ قمری تاج گذاری کرد، نادر پس از رسیدن به قدرت میرزا تقی شیرازی را از مستوفی گری شیراز به فرمانروایی فارس گذاشت و لقب خوانی سرفرازی به او داد. شیوه ی حکومت داری افشار ها همانند صفویان به صورت بیگلربیگی بود.

پس از نادر حکومت افشار ها دیری نپایید. ولی نادر این شخصیت بزرگ و سرباز خستگی ناپذیر ایرانی، توانست با اراده و قدرت بی مانند خود، مرزهای تاراج زده ایران را برگرداند و دست بیگانگان را از کشور کوتاه کند و اگر در آن زمان نادر ظهور نمی

کرد بی شک در مرز های ایران تغییرات بسیار جدی رخ می داد. پس از نادر شاهرخ به سلطنت رسید.

زندگی:

پس از افشار ها سلسله ی زندیه با سرکردگی کریم خان از سران لر که در رکاب نادر شاه جنگیده بود به قدرت رسید.

کریم خان به واسطه ی رشادت و شجاعت و هنر زیادی که در فن تیر اندازی و سوار کاری داشت مورد توجه نادر قرار گرفت. کریم خان روز سیزدهم صفر ۱۱۶۸ به شیراز حمله کرد و صالح خان بیات به ضرب چوب دستی شیخ علی خان زند از پا درآمد و خان نایب او نیز به دست سپاهیان وکیل به قتل رسید. به دلیل انتخاب فارس به عنوان پایتخت این منطقه رو به آبادانی گذاشت و پس از گذشت سالها سیادت ترک و تاتار و تاراج فارس، این سرزمین در آرامش سیاسی و اجتماعی، حیاتی دوباره یافت کریم خان بیشتر نواحی جنوب، مرکز، شمال و غرب ایران را تحت تسلط خود در آورد.

کریم خان زند به منظور اینکه نشان دهد فقط خدمتگزار مردم است به جای عنوان پادشاه لقب وکیل الرعایا را برای خود برگزید.

قاجاریه و پهلوی:

آرامشی که دوره ی زندیه حاکم بود پس از روی کار آمدن قاجارها تا حدی این آرامش ادامه داشت ولی اغتشاشات قزل باش ها تا دوران پهلوی آسایش را از مردم فارس سلب کرده بود. آنها همواره تهدیدی جدی برای دولت مرکزی محسوب می شدند، سرانجام حکومت پهلوی اول با واگذاری اراضی و اسکان ایشان در فارس، توانست آنها را آرام کند، ولی با این کار معادلات اجتماعی و قومی فارس دستخوش تغییرات جدی گشت. در این راستا، تیره ی اینالو و بهارلو از ترکمنان قزل باش که اصل آنها متعلق به نواحی خوارزم بود در داراب (یکی از شهرستان های استان فارس) سکونت کردند و در حال حاضر جمعیت قابل توجهی را در شهرستان داراب تشکیل می دهند .

فهرست (بخش دوم)

۱۸	بخش دوم؛
۱۹	شهرستان شیراز
۱۹	جغرافیای طبیعی
۲۲	جغرافیای انسانر
۲۲	محل اولیه شیراز
۲۴	ریشه نام شیراز
۲۵	بنیانگذار و مؤسس
۲۷	بخش سوم؛

بخش دوم

بخش دوم:

شهرستان شیراز:

شیراز و آب رکنر و اینز باد خوش نسیم

عیس ملکز که خال رخ هفت کشور است

(حافظ)

جغرافیا و طبیعت:

شیراز مرکز استان فارس ۱۷۸۸۹۱ کیلومتر مربع وسعت دارد. از کل مساحت این شهرستان ها ۶۰,۴ در صد را مناطق کوهستانی و تپه ماهورها و ۳۹,۶ در صد را مناطق پست و دشت ها تشکیل می دهد. این شهرستان بین ۵۳ درجه و ۳۳ دقیقه تا ۵۲ درجه و ۱ دقیقه طول شرقی و ۲۹ و ۲ دقیقه تا ۲۹ درجه و ۵۴ دقیقه عرض شمالی قرار دارد. از شمال به سپیدان و مرودشت،

شیراز شبکه ماندگار پارس

از جنوب به جهرم و فیروز آباد، از شرق به استهبان و فسا و از غرب به کازرون و ممسنی، محدود می شود.

بلند ترین نقطه ی این شهرستان با ۳۰۹۷ متر و پست ترین نقطه آن با ۱۰۴۶ متر ارتفاع از سطح دریا قرار دارد.

جلگه ی شیراز در میان حصار ی از کوهستان قرار گرفته است. در سمت شمال چند رشته کوه به موازات یکدیگر امتداد یافته که بلند ترین این رشته ها به نام کوه بمو می باشد. تنگ ا... اکبر و تنگ سعدی امتداد این رشته ها را قطع کرده و دروازه قرآن میان تنگ ا... اکبر قرار گرفته است. این تنگ معبری برای رفتن به شمال فارس و اصفهان است. در غرب شیراز رشته کوه دراک واقع شده که به کوه قلات متصل است، کوه دراک را کوی مادر یا کوه استقاء نیز می نامند.

در جنوب غربی و جنوب شیراز کوه های قبله و سبز پوشان امتداد می یابد. در شرق شیراز کوه مهارلو واقع است. کوه های اطراف شیراز به صورت موازی امتداد یافته و جلگه ی شیراز بین رشته های یاد شده بیشتر در امتداد شرق به غرب گسترده است.

از داخل شهر کنونی شیراز رودخانه ی خشک از غرب به شرق امتداد یافته است. این رودخانه سیلاب های کوههای اطراف شیراز را به سمت دریاچه مهارلو (دریاچه نمک) که در شرق شیراز قرار دارد، هدایت می کند. (دریاچه ی مهارلو پست ترین نقطه ی جلگه ی شیراز است) در اطراف شیراز چشمه سارها و تالاب هایی به نام های برم دلک، برم شور، پل برنجی و جوشک وجود دارد.

در شمال و شمال غربی شیراز باغ های شیراز در وسعت قابل توجهی گسترده است. این نواحی مرتفع ترین نقاط دشت شیراز و نسبت به جنوب و جنوب غربی از لطافت هوای بیشتری برخوردار است. شهر شیراز دارای ویژگی های فصل های چهار گونه بوده، ولی دوره ی گرما و خشکی هوا به گونه ی معمول بیشتر است.

جغرافیا انسان:

برابر سرشماری سال ۱۳۹۰ خورشیدی جمعیت شیراز ۱۴۶۰۶۶۵ نفر بوده است. که این رقم با احتساب جمعیت ساکن در حومه شهر به ۱۷۰۰۶۸۷ نفر می رسد.

این شهرستان از تقسیمات کشوری دارای ۵ شهر به نام های؛ خرامه، زرکان، سروستان، کربال و شیراز است. فزون بر این دارای ۶ بخش، ۲۲ دهستان، ۵۲۳ آبادی و ۲۹۶ دهکده ی خالی از سکنه می باشد.

محل اولیه شیراز:

محل اولیه ی این شهر در محل قلعه ی ابو نصر بوده است. شیراز در دوران بنی امیه به محل فعلی منتقل می شود و به بهای نابودی اصطخر (پایتخت قدیمی فارس) رونق می گیرد. این شهر در دوران صفاریان، آل بویه و زندیان پایتخت ایران بوده است.

شیراز از دیر باز به واسطه ی مرکزیت نسبی اش در منطقه ی زاگرس جنوبی و واقع شدن در یک منطقه ی به نسبت حاصل

شیراز شکوه ماندگار پارس

خیز، محلی طبیعی برای مبادلات محلی کالا بین کشاورزان، یک جا نشینان و عشایر بوده است. همچنین این شهر در مسیر راههای تجاری داخل ایران به بنادر جنوب مانند بندر بوشهر قرار گرفته است.

شیراز به سبب جاذبه های تاریخی، فرهنگی، مذهبی و طبیعی فراوان، همواره گردشگران بسیاری را به سوی خود فرا می خواند. سید علی خامنه ای رهبر جمهوری اسلامی ایران لقب سومین حرم اهل بیت در ایران را به این شهر نسبت داد.

رسم نام شیراز:

نام شیراز در کتاب ها و اسناد تاریخی تحت نام های مختلفی نظیر (تیرازیس)، (شیرازیس) و (شیراز) به ثبت رسیده است. اولین اشاره به نام شیراز، بر روی لوح های گلی ایلامی به ۲۰۰۰ سال پیش از میلاد باز می گردد که در ژوئن ۱۹۷۰ در هنگام کندن زمین برای ساخت کوره آجر پزی در گوشه ی جنوب غربی شهر یافت شده است.

لوح های نوشته شده در ایلام قدیم به شهری به نام تیرازیس اشاره دارد. با توجه به فونتیک چنین برداشت می شود: تیراسیس یا سیراسیس، این اسم از نام سیراجیس در فارس قدیم گفته شده است که در اثر تغییر منظم صداها در زبان فارسی مدرن به شیراز تغییر یافته است.

نام شیراز بر روی سفال های پیدا شده از ویرانه های دوره ی ساسانی در قرن دوم پس از میلاد نیز رویت شده است. بر اساس نوشته های برخی از نویسندگان بومی، با توجه به شاهنامه، نام شیراز از نام پسر سومین شاه جهان یعنی تهمورث مشتق شده است. در کاوش های باستان شناسی در تخت جمشید، به سرپرستی جورج کامرون در سال ۱۳۱۴ خورشیدی به پیدایش خشت نوشته هایی ایلامی انجامید، که بر روی چند فقره از آنها به قلعه ای به نام (تیرازیس) یا (شیرازیس) اشاره شده است. همچنین مهر هایی مربوط به اواخر ساسانی و اوایل اسلام در محل قصر ابونصر یافت شده است که حاوی نام شیراز می باشند.

بنیانگذار و مؤسس:

شیراز اکنون حاکم نشین استان فارس، یعنی همان پارس باستان است که نام خود را در تمام سرزمین ایران داده ولی همواره این چنین نبوده است. بومیانش بنیاد شهر خود را از دیر باز، به روز گارانی پس دیرینه تر نسبت می دادند. فریر^۱ در کتاب (گردش در ایران) چنین می گوید: از دیرباز، سینه به سینه چنین روایت شده است که شیراز از خاک ویرانه های تخت جمشید برخاست. گروهی دیگر تاریخ بنیادش را تا عهد کورش کبیر عقب می برند و خود او را بنیانگذار این شهر می گذارند ولی احتمال راستی این سخن که کورش این شهر را به یادگار خود درست کرد خیلی کم است. فرض کنیم این مردم، که دل بر خاطره آن مرد بسته بودند، همین که تخت جمشید با خاک یکسان شد، این شهر را به افتخارش برپا کردند تا یاد او هم زنده کنند و هم نام نفرت آور آن مرد فاتح (اسکندر) را، لکه دار و چرکین سازند. گیلسترنج مؤلف دانشمند کتاب (سرزمین های خلافت شرقی) اظهار عقیده نموده است که: شیراز پایتخت فارس

1)Frye

شیراز شکوه ماندگار پارس

را اعراب پایه گذاری کردند. بسیاری این سخن را قبول نکردند و آن را خطا دانستند.

مؤلف گمنام کتاب فارسی (حدود العالم) و حمدا...
مستوفی قزوینی مؤلف کتاب (نزهة القلوب) و ... نظر هایی
درمورد مؤسس و بنیانگذار شیراز دادند که اکثر این نظریات
اشتباه بوده است.

فهرست (بخش سوم)

۲۸	بخش سوم؛
۴۹	افانگه فذهیب شیراز
۵۶	مجموعه س زندیه شیراز
۶۸	مجموعه س قوام شیراز
۷۵	مجموعه س نصیرالملک شیراز
۸۰	مجموعه س مسیر شیراز
۸۷	آرامگاه هاس شیراز
۱۰۷	باغات شیراز
۱۱۶	بناهای منفرد، تاریخ شیراز
۱۲۲	منابع؛

بخش سوم

افانگ فذهبر شیراز

بخش سوم:

مقدم:

بقاع متبرکه امامزادگان در کشور های اسلامی به ویژه ایران و بالاخص استان فارس و بین شیعیان از احترام فوق العاده ای برخوردار هستند. این مراکز مقدس که کانون های توجه به پروردگار و محل نیایش و عبادت خالصانه بندگان مؤمن خداوند است از دیرباز مورد توجه امت اسلامی بوده و هر دوره ای متناسب با شرایط خاص به توسعه و تعبد آنها توسط مردم مؤمن و علاقه مند به خاندان عصمت و طهارت یا بعضاً حاکمان پرداخته شده است و بارگاههای مطهر این عزیزان در هر دوره به زیور و گنبد و گل دسته، آراسته و بازسازی شده است که این خود بستری بسیار مناسب برای ظهور و بروز معماری های گوناگون و هنر نمایی های هنرمندان اسلامی بویژه ایران و بالاخص هنرمندان ماهر فارسی گردیده به طوری که امروزه آثاری پر ارزش، فرهنگی و تاریخی برای ما جاودان مانده است.

نقشی که امامزاده گان در ارتقای اعتقادات دینی و ترویج و تبلیغ شعایر اسلامی و هدایت جامعه به سوی رستگاری در طول

شیراز شکوه ماندگار پارس

تاریخ به خصوص ترویج فرهنگ تشیع داشته اند. غیر قابل انکار بوده و به این سبب هم اکنون نیز آرامگاه این بزرگان مرکز تجمع و توجه اقشار و افراد جامعه بوده و محلی برای عبادت و خلوت گزیدن برای تکمیل سجایای اخلاقی و تزکیه نفس و دوری از آلودگی های مادی است.

امامزاده احمد ابن موسی (ع) (شاهچراغ (ع):

اگر خواهر بهشت گل بینر و از طوبر گل عرفان بهینر

بیا شاهچراغ ابر سالک عشق که در سایه طوبر نشینر

(عاقظ)

حضرت سید امیر احمد (ع) ملقب به شاهچراغ (ع) فرزند بزرگوار امام هفتم و برادر حضرت امام رضا (ع) است و مهمترین زیارتگاه استان فارس می باشد که جنب میدان احمدی در مرکز شهر شیراز واقع شده است.

نخستین بنا برای بارگاه آن حضرت در زمان عضد الدوله دیلمی و نخستین گنبد در زمان اتابکان ساخته شد. در طول عمر

چند صد ساله این بنا، پادشاهان مختلفی اقدام به ساخت و تزئین قسمت های مختلف این امامزاده کرده اند. از جمله آینه کاری و نوشته های گچ بری و تزئینات در های نقره و رواق و حرم این بقعه بسیار جالب توجه است.

حضرت از شرح حال حضرت احمد ابن موسی شاهچراغ^(ع):

حضرت احمد ابن موسی شاهچراغ^(ع) جلیل القدر الکریم و پرهیزگار بوده اند. پدر بزرگوارش حضرت امام موسی^(ع) ایشان را

شیراز شکوه ماندگار پارس

چنان دوست داشتند که بیست مرد از خدمتگزاران خود را ملزم به خدمت شاهچراغ^(ع) فرمودند به طوری که هر گاه احمد می نشست آنان می نشستند و چون بر می خاست آنها بر می خاستند و حضرت امام موسی^(ع) از فرط علاقه، مخفیانه با گوشه ی چشم بر او با محبت نظر می فرمودند.

عزیمت از مدینه به طوس:

حضرت شاهچراغ^(ع) در زمان خلافت مأمون عباسی با جمعی از نزدیکان و شیعیان و محبان اهل بیت به قصد دیدار برادرش حضرت رضا^(ع) از مدینه حرکت می نمایند تا از طریق شیراز به طوس عزیمت فرمایند. مأمون عباسی لعنت ا... علیه که از حرکت ایشان به قصد خراسان اطلاع یافته بود به جمیع حکام و عمال خود دستور داد هر کجا از بنی فاطمه و اولاد پیغمبر بیابند مقتول سازند.

درد به سرزمین فارس و شهادت حضرت احمد ابن موسی^(ع):

در آن وقت شخصی به نام قتلغ خان از جانب مأمون در شیراز حاکم بود. چون خبر آن بزرگوار را شنید با لشکری انبوه در ۸ فرسنگی شیراز به مصاف حضرت شاهچراغ^(ع) شتافت.

در این جنگ بر اثر رشادت و شجاعت بی مانند سید امیر احمد^(ع) و تهور یاران آن جناب لشکر اشرار شکست خورد و جمعی از امامزادگان و شیعیان آن حضرت مجروح یا شهید گشتند. سپاهیان قتلغ خان چون یارای مقاومت در خود ندیدند به مکر و خدعه پناه آوردند و شایعه ی وفات حضرت علی ابن موسی الرضا^(ع) را در میان یاران حضرت پراکندند، عده ای را به مقابله فرستادند و افراد بسیار کارآموده را در پناهگاههای شیراز آماده ی نبرد ساختند. شیعیان آن حضرت که از خبر فوت حضرت علی ابن موسی الرضا^(ع) دل شکسته بودند بر مزدوران قتلغ خان حمله بردند و آنان را تار و مار ساخته و با تصور پیروزی به شهر داخل شدند اما طایفه ی کفار که از قبل آماده بودند بر آنان تاختند و هر کدام را به وضعی به شهادت رساندند.

حضرت احمد ابن موسی^(ع) با آن که ضربه ای به فرق مبارکش خورده بود و زخم های کاری بر بدن داشتند همچنان با شجاعت می جنگیدند و از کفار می کشتند تا بدین موضع که اکنون تربت مقدس آن بزرگوار است رسیدند و از شدت جراحات به درجه رفیع شهادت نائل گردیدند.

آشکار شدن فرار شریف حضرت احمد ابن موسی (ع):

بر مدفن آن حضرت کسی واقف نبود تا زمان سلطنت عضد الدوله دیلمی که محل مزبور را شکافتند و به لوحی از سنگ یشم رسیدند که بر آن نوشته بود: (آل سید امیر احمد ابن موسی الکاظم (ع)) چون سنگ را بر داشتند سردابی عمیق آشکار شد و جسد مطهر آن حضرت صحیح و سالم و بدون تغییر و تبدیل در حالی که نوری بس شگفت از آن ساطع بود مشاهده نمودند و انگشتی در دست راست حضرت یافتند که بر نگین ان نوشته بود: (العزه ... احمد ابن موسی (ع)) پس عضد الدوله دستور داد تا بنایی بر مرقد مبارکش مرتب سازند. در سال ۷۴۵ ه ق بانو تاشی خاتون میمند را وقف این بارگاه ساخت. ۳۰ جز قرآن مجید به خط طلائی بر آستانه وقف نمود که از نفیس ترین قرآن های دنیاست و فعلاً در موزه پارس نگه داری می شود. در سال ۹۱۲ ه ق، شاه اسماعیل صفوی تعمیراتی بر این بارگاه مطهر انجام داد. در سال ۹۹۷ ه ق، نیمی از گنبد زیبای این آرامگاه بر اثر زلزله تخریب شد و نیز در سال ۱۱۴۲، نادر شاه افشار، علاوه بر بازسازی و مرمت آرامگاه، قندیلی از طلا به وزن ۷۲۰ مثقال در زیر گنبد آن آویزان نمود. قندیل مذکور پس از زلزله سال ۱۲۳۹ ه ق و

تخریب کلی آرامگاه، فروخته شده و صرف بازسازی مجدد حرم گردید.

موزه سر شاهپرز^(۴):

از آثار وقفی مردم علاقه مند به ائمه اطهار^(ع) و حضرت احمد ابن موسی^(ع) به این آستانه ی مبارک، تشکیل شده است.

در این موزه، اسناد مکتوب و وسایل شخصی شهید محراب، آیت ... دستغیب^(۵) نگهداری می شود. و انواع ظروف حسینه مشیر الملک شیراز که از سوی دختر ایشان در سال ۱۳۲۲ ه ق، وقف تعذیه داری شده بود، در این موزه به نمایش گذاشته شده است.

آثار موزه، شامل مجمعه ای از قرآن های مجید و نسخ خطی، آثار سفالی از دوره پیش از تاریخ و دوران اسلامی، چند نمونه ظروف سنگی ما قبل تاریخ، پارچه و پرده سوزن دوزی، آثار شیشه ای شامل انواع لاله، چراغ، شمعدان و انواع گلاب پاش و ...، ظروف چینی، ظروف فلزی شامل آفتابه لگن، پیه سوز، سینی، قندیل برنجی و ... و نیز تعدادی مجسمه کوچک است. و همچنین تصویر نامه حضرت محمد^(ص) به پادشاه مصر به خط کوفی همراه

شیراز شکره ماندگار پارس

با ترجمه فارسی و انگلیسی و نیز معجر قدیمی آرامگاه حضرت سید میر محمد^(ع) در این موزه نگهداری می شود. همچنین دو لنگه در قدیمی نقره ای حرم مطهر حضرت شاهچراغ^(ع) که در سال ۱۲۸۹ ه ق و نیز ساعت قدیمی شاهچراغ^(ع) که توسط ظل السلطان به آستان مبارک هدیه شده است، در اینجا وجود دارد. این درب قدیمی مذکور با ارتفاع ۳ متر و عرض ۲ متر از چوب گردو ساخته و با نقره روکش شده است.

نمونه اس قرآن در موزه شاهچراغ^(ع)

شیراز شکوه ماندگار پارس

امامزاده سید علاالدین حسین^(ع):

سید علاالدین از فرزندان امام هفتم^(ع) و برادر دیگر حضرت شاهچراغ^(ع) است. که در خیابان آستانه در جنوب شرقی شهر شیراز واقع شده است.

در اواخر قرن هشتم و اوایل قرن نهم، بنای اولیه آرامگاه سید علاالدین حسین^(ع) ساخته شد. در زمان صفویه آرامگاه تجدید بنا و نیز بعضی تعمیرات جزئی در زمان قاجاریه انجام شد. گنبد آن با کاشی های معرق پوشیده شده و اطراف آن با کاشی های رنگین گل و بته دار مزین است. مرقد امامزاده دیوار و طاق

شیراز شکوه ماندگار پارس

آن آینه کاری می باشد. امامزاده دارای دو درب ورودی چوبی مثبت کاری شده است درب خروجی از طلا می باشد که در سال ۱۳۵۰ ساخته و نصب گردید. دو گل دسته رفیع به ارتفاع ۲۰ متر در طرف چپ و راست ورودی حرم احداث شده و همچنین سالن بزرگی در پشت حرم ساخته است.

طرح هایی به منظور ساخت زائر سرا، آشپز خانه، موزه، بازار، پارکینگ، درمانگاه و ... در دست اقدام است.

امامزاده سید میر محمد ابن موسی^(ع):

بارگاه مطهر امامزاده حضرت سید میر محمد ابن موسی^(ع)، فرزند بزرگوار حضرت موسی کاظم^(ع) و برادر حضرت امام رضا و احمد ابن موسی^(ع)، در ضلع شمال شرقی حیاط شاهچراغ^(ع) در شیراز واقع شده است.

داخل بارگاه مطهر حضرت سید میر محمد ابن موسی^(ع)، کاشی کاری است و درون آن از حرم ساده وسیعی تشکیل شده که مرقد مطهر در شاه نشین شمالی آن قرار دارد. در زیر گنبد و

بالای ضریح با آینه مقرنس کاری شده و خطوط ثلث و نسخ با آئینه در زیر گنبد با قلمی درشت و خوب نوشته شده است.

ضریح نقره ای که با مهارت زیادی، قلم زنی شده و یک شاهکار هنری می باشد، در سال ۱۳۰۶ ه ق ساخته شده است.

قبر مطهر شهید محراب، آیت... سید عبدالحسین دستغیب^(ه) و همراهانش که در بیستم آذر ماه ۱۳۶۰ خورشیدی، در هنگام رفتن به محل برگزاری نماز جمعه توسط منافقین کور دل به شهادت رسیدند، در این آرامگاه قرار دارد.

امامزاده علی ابن حمزه^(ع):

بارگاه مطهر امامزاده علی ابن حمزه^(ع)، نوه بزرگوار حضرت امام موسی کاظم^(ع) در کنار پل قدیمی دروازه اصفهان در محلی به نام مشهد منور امامزاده شهید در خیابان حافظ شیراز واقع شده است.

حضرت علی ابن حمزه^(ع) فرزند حمزه فرزند بزرگوار امام موسی کاظم^(ع) در سال ۲۲۰ ه ق، به دلیل ظلم و ستم بزرگ غاصب عباسیان همراه با خانواده خود به شیراز آمدند و به صورت

شیراز شکوه ماندگار پارس

پنهان در کوه باباکوهی اقامت می کردند و با جمع آوری هیزم و فروش آنها، زندگی خود و خانواده را می گذراندند.

یکی از روزها که بزرگوار جهت خرید مایحتاج زندگی به شهر می آیند، در حین مراجعت، توسط یکی از عمال عباسی تعقیب می گردند که در نتیجه باعث شناسایی محل سکونت ایشان شد، و فردای آن روز مزدوران حکومتی بر آن حضرت یورش می برند و با بی شرمی تمام، سر مبارک حضرت را از تن جدا می کنند. بر اساس روایات، آن سید شهید سر خود را دست می گیرد و با تن بی سر به سوی شهر حرکت می کند و تا آن مکانی که هم اکنون مدفن شریف اوست می دود و بر زمین می افتد و تا سه روز از دهان مبارکش ذکر (لا اله الا...) شنیده می شده است. (برخی نیز معتقداند که سر مبارک ایشان را در بغداد دفن کرده اند)

سر آینه کشته بنامم که پس از کشته شدنم

سر خود گیرد و اندر پس قاتل برود

(عافظ)

شیراز شکوه ماندگار پارس

در ورودی بارگاه مطهر علی ابن حمزه^(ع) از چوبی نفیس و به طرز زیبایی منبت کاری شده است. مساحت این حیاط حدوداً ۲۰۰۰ متر مربع می باشد و در داخل حرم، هنر های زیادی به کار رفته است.

امامزاده ابراهیم^(ع):

بقعه ی متبرکه امامزاده ابراهیم^(ع) از نوادگان بزرگوار حضرت موسی کاظم^(ع) در بلوار سیبویه، در کوچه روبروی قبرستان ۱۰۰۰ ساله (دارالسلام) در شهر شیراز واقع شده است.

بقعه ی مذکور، در سال ۱۲۲۰ ه ق توسط زکی خان نوری از سرداران فارسی ساخته شده است. گنبد آن بر خلاف گنبد های دیگر امامزاده های شیراز که تخم مرغی شکل اند به شکل استوانه ای ساخته شده است.

در ضلع شمالی بیرون حرم چند مجلس از واقعه کربلا و روز قیامت بر روی کاشی منقوش شده است. و کتیبه ای به خط ثلث عالی بر روی کاشی در داخل حرم به تاریخ ۱۲۱۵ ه ق دیده می شود. مرقد مطهر امامزاده در شاه نشین جنوبی قرار دارد که معجر آن خاتم کاری و بالای آن آئینه کاری شده است. در جنوب حیاط آن ساختمانی قدیمی وجود دارد که ایوان زیبای آن دارای دو ستون سنگی است. درختان کهن سال کاج حیاط امامزاده، به حیاط این مکان مقدس، رونق خاصی داده است.

شیراز شکوه ماندگار پارس

گردشگران خارجی زیادی از این مکان مقدس بازدید می نمایند.

امامزاده سید تاج الدین غریب^(ع):

بقعه ی متبرکه سید تاج الدین غریب^(ع) در کوچه ای واقع در بازارچه دروازه کازرون شهر شیراز واقع شده است.

شیراز شکوه ماندگار پارس

در درون معجر نقره ای این امامزاده، دو قبر است که یکی متعلق به قاضی تاج الدین جعفر از نوادگان امام حسن مجتبی (ع) معروف به سید تاج الدین غریب، یا به قول مردم قدیم شیراز سید حاجی غریب و دیگری متعلق به محمد ابن حسن مثنی ابن حسن مجتبی (ع) می باشد. گنبد نیلوفری بلند این امامزاده از میان پشت بام های قدیمی محله های اطراف به زیبایی می درخشد. ساختمان این امامزاده دارای کاشی کاری، آئینه کاری و مقرنس کاری های زیبایی می باشد. تاریخ کاشی کاری آن به سال ۱۳۱۰ ه ق بر می گردد. امامزاده سید تاج الدین غریب، فقیه، ادیب و زاهد مشهوری در شیراز بوده است.

امامزاده سبزیپوشان؛

زیارتگاه امامزاده سید اسحاق فرزند بزرگوار حضرت موسی ابن جعفر (ع) معروف به امامزاده سبزیپوشان، در کوه (بلوک قره بلاغ) در ۲۰ متری جنوب شرقی شهر شیراز واقع شده است.

حضرت سید اسحاق (ع) در سال ۲۰۵ ه ق به شهادت رسیده است و بدن او را در غاری مصنوعی که با تراشیدن مقداری از کوه

شیراز شکوه ماندگار پارس

به وجود آمده است، دفن کردند. درختان جنگلی و سبزه های فراوان، زیبایی خاصی به این مکان بخشیده و قطرات آب جاری، باعث رویش گل های نیلوفر شده که به همین دلیل به سبز پوشان معروف گردیده است.

امامزاده بی بی دختران؛

این بقعه متبرکه منتب به امامزاده بزرگوار ام عبا...، فرزند حضرت امام زین العابدین^(ع)، مشهور به بی بی دختران یا بی بی

خدیجه می باشد، در خیابان شهید دستغیب^(۵) و پشت بیت العباس در محله سنگ سیاه، شهر شیراز واقع شده است .

ساختمان این بقعه گنبد بلند و دیواری دارد که در چهار گوشه صحن آن، چهار شاه نشین واقع شده است که بر روی هر شاه نشین، طاق کوچکی به صورت بالکن در آمده است و سطح آن با چوب و نقاشی به صورت منبت به شکل زیبایی تزئین شده است، ساختمان بقعه دارای سبک ایلخانی می باشد و توسط مادر

شیراز شکوه ماندگار پارس

شاه شجاع احداث گردیده و در دوره زندیه و قاجاریه تعمیرات اساسی بر آن صورت گرفته است.

امامزاده جعفر؛

بقعه ی متبرکه ابن امامزاده در محله سنگ سیاه در کوچه وکیل الدوله شهر شیراز واقع شده است.

در این بقعه دو ضریح فلزی، یکی بزرگتر و دیگری کوچکتر قرار دارند که ضریح بزرگتر در وسط چهار طاقی شمالی و دیگری در شمال شرقی آن واقع شده است، مدفون در این بقعه را چنین

شیراز شکوه ماندگار پارس

معرفی می کند؛ جعفر ابن امامزاده حسین الاصغر ابن امام زین العابدین (ع).

امامزاده سید ابوطالب:

بقعه ی متبرکه امامزاده سید ابوطالب محمد که از نوادگان امام جعفر صادق (ع) می باشد، در شهر شیراز بین میدان مصدق و دروازه سعدی، در کوچه ای در سمت غرب خیابان واقع شده است.

شیراز شکوه ماندگار پارس

ساختمان آجری این بقعه به صورت مربع شکل است که هر ضلع آن حدوداً ۱۲ متر می باشد و روی آجرها با کاشی لعابی آبی تزئین شده است.

امامزاده شاهزاده قاسم؛

بقعه ی متبرکه شاهزاده قاسم ابن احمد ابن سلیمان از نوادگان حضرت امام حسن مجتبی^(ع)، در خیابان احمدی، جنوب

شیراز شکوه ماندگار پارس

شاهچراغ^(۲)، ۳۵ متری میدان شاهزاده قاسم شیراز واقع شده است.

همسر ایشان، خدیجه، دختر عمویش در خیابان شاه داعی ... در بلوار سیبویه بقعه دارد.

اداره بی بی خیر النساء:

مرقد مطهر بی بی خیر النساء در بلوار سیبویه در شمال مرکز شماره یک مرکز اداره کل آموزش فنی و حرفه ای استان فارس در مجاور منبع آب در شیراز واقع شده است.

ساختمان این مرقد مطهر در سال ۱۳۶۵ خورشیدی بازسازی و مرمت گردیده است.

امامزاده پنج تن؛

بقعه ی پنج امامزاده در شهر شیراز، محله ی لب آب در کوچه منصوریه جنب مسجد علمدار واقع شده است که به پنج تن معروف هستند.

سالنی به ابعاد ۱۲*۷/۵ متر حرم این امامزاده را تشکیل می دهد. در این سالن، پنج قبر امامزادگان وجود دارد که عبارتند از؛ ۱_ سید میرحمزه ۲_ جعفر ابن موسی ابن جعفر ۳_ خدیجه بانو از فرزندان امام حسن مجتبی (ع) ۴_ حلیمه خاتون دختر جعفر ابن موسی ابن جعفر ۵_ مرضیه خاتون دختر امام حسن مجتبی (ع).

امامزاده شاهزاده محمد؛

بقعه ی این امامزاده در دروازه کازرون و روبروی کوچه امامزاده سید تاج الدین غریب (ع) و نبش خیابان کارگر مشهور به گلکو یا گلکوب در شیراز واقع شده است.

ساختمان این بقعه ی قدیمی به صورت چهار تاقی می باشد که در سال ۱۳۸۲ خورشیدی، روکار آن را آجر کرده اند. در سال ۱۳۴۰، در اثر افتادن یک شمع روی قبر این بقعه و سوختن پارچه و قرآن های اطراف آن، ضریح آتش می گیرد و برای خاموش کردن آتش، سطل آبی روی سنگ قبر که کاملاً داغ شده بود و توخالی هم بوده، می ریزند که سنگ مذکور می شکند و تکه تکه می شود.

شهر از شکوه ماندگار پارس

مجموعه زندگی شیراز

مجموعه س زندیه؛

مجموعه ی زندیه شیراز هویت فرهنگی این خطه را نمایش می دهد. شیراز، شهر راز های سربه مهر، شهری پیوند خورده با تاریخ ایران زمین، شهری که ردپای تاریخ در گوشه و کناره اش مانا شده است. شیراز مرمت و قداستش را از حرم مطهر احمد ابن موسی^(ع)، شهرتش را از خواجه حافظ و شیخ سعدی، طراوتش را از باغ های ارم، جهان نما، دلگشا، عقیق آباد و... و هویتش را از آثار بجامانده از اقوام آریایی تا ساسانی و هخامنشی تا در طول زمان صفویه، زندیه و قاجاریه دارد.

مجموعه ی زندیه شیراز یکی از نمونه ی آثار تاریخی ارزشمندی است که بر شهرت شیراز در جهان افزوده است.

ارگ کریم خان؛

مجموعه ی ارگ کریم خان، قصر سلطنتی و اندرونی وکیل الرعایا کریم خان زند حاکم شیراز بوده که در سال ۱۱۸۰ ه ق به دستور وی ساخته شده است. کریم خان زند برای ساختن قصر خود ماهرترین سنگتراشان، معماران و هنرمندان آن عصر را به

شیراز شکوه ماندگار پارس

شیراز دعوت کرد و بهترین نوع مصالح را از شهرها و کشورهای مختلف خریداری نمود و در اختیار کارگران قرار داد. در ساختن ارگ، معماری نظامی و معماری مسکونی هر دو باهم بکار رفته، زیرا ارگ، خانه‌ی پادشاه بوده و میبایستی از ضریب امنیتی بالایی برخوردار می‌بود.

دیواره‌های بیرونی ارگ همانند دیواره‌های یک قلعه‌ی نظامی، بسیار مرتفع با ارتفاع حدود ۱۵ متر به صورت مخروط ناقص بالا رفته و ضخامت آن‌ها در پایین به حدود ۳ متر و در بالا

شیراز شکوه ماندگار پارس

به کمی کمتر از ۳ متر می رسد. ضلع شرقی ارگ، دیوار بلندی است که درب ورودی در وسط آن قرار دارد، بر بالای سر درب ورودی، صحنه ای از جنگ رستم و دیو سفید به وسیله کاشی های هفت رنگ لعابدار تصویر شده است. شالوده و دیواره های ارگ از سنگ ساخته شده و بقعه ی بنا از خشت پخته، تزئینات داخلی، قاب ها، از اره هایی از سنگ مروارید یزد، تبریز و آینه های بزرگی از روسیه، ترکیه، عثمانی و اروپا است. نقاشی قسمت های بالا و سقف اتاق های ارگ با آبطلا، لاجورد و رنگ های گیاهی و معدنی، رنگ آمیزی شده اند.

مجموعه بازار وکیل؛

مجموعه ی بازار وکیل مربوط به دوره ی زندیه است و یکی از مشهور ترین بازار های سنتی، تاریخی و مرتفع ترین بازار ایران است که به فرمان کریم خان زند (۱۱۷۲_۱۱۹۳ ه ق) ساخته شده است و اکنون در مرکز شهر شیراز قرار گرفته است.

شیراز شگوه ماندگار پارس

بازار خوش طرح وکیل، به عنوان بهترین آثار کریم خان زند که هنوز سالم و پابرجاست با بهره گیری نمادین از بازار قدیمی لار (از آثار زمان شاه عباس) ساخته شده است.

در شمال شرقی بازار، چند کاروان سرای قدیمی به نام های روغنی، گمرک و احمدی ساخته شده که درب ورودی آن ها در درون بازار است، هریک از این کاروان سراها دارای چندین حجره می باشند. مساحت کلی بازار ۳۱۸۴۰ متر مربع است، و اکنون نیز نوسازی شده و تبدیل به مراکز بزرگ تجاری گشته

شماره از شگوه ماندگار پارس

است. این اثر در تاریخ ۱۷ تیر ۱۳۵۱ با شماره ثبت ۹۲۴ به عنوان یکی از آثار ملی ایران به ثبت رسیده است.

مسجد وکیل؛

مسجد وکیل شیراز در مجموعه بناهای زندیه، در کنار بازار وکیل و حمام وکیل در مرکز شهر قرار دارد، این بنا یکی از بناهای زیبا و بسیار مستحکم دوره زندیه است که از لحاظ هنری و معماری دارای اهمیت زیادی است.

شیراز شکوه ماندگار پارس

این مسجد به دستور کریم خان زند ساخته شده، دارای دو ایوانی، دو شبستان جنوبی و شرقی است که، شبستان جنوبی با ۴۸ ستون سنگی یک پارچه و مارپیچ از شاخصه های معماری ایرانی است. مساحت این شبستان در حدود ۵۰۰۰ متر مربع است، منبر ۱۴ پله یک پارچه از سنگ مرمر از زیبایی های قسمت شبستان است. در سمت شمال مسجد طاق بلند و مهمی ساخته شده است که به طاق مروارید معروف است، دور این طاق یا قلم درشت و خط ثلث عالی یکی از سوره های قرآن به صورت هلالی نوشته شده است. این مسجد براساس بافت معماری سنتی، در یک مجموعه اجتماعی قرار گرفته و هماهنگ زیبایی را در پیوند دین و دنیا، به وجود آورده است.

حمام وکیل:

حمام وکیل در دوره ی زندیه توسط کریم خان زند ساخته شده است، این حمام در مرکز شهر شیراز و نزدیک بازار وکیل و مسجد وکیل قرار دارد.

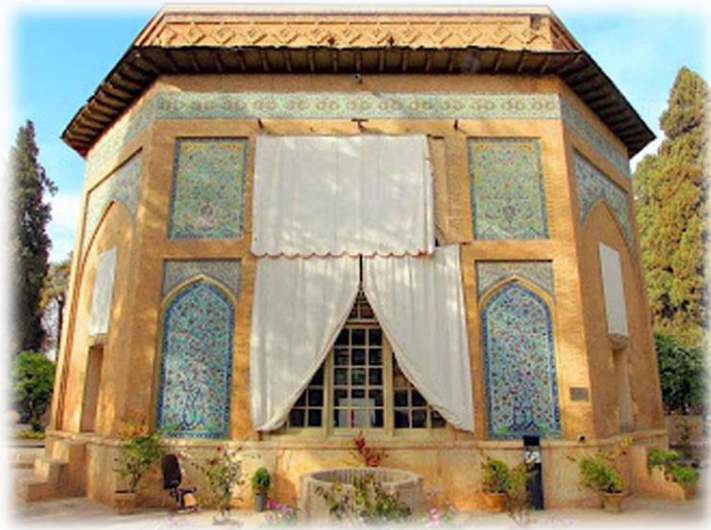

حمام وکیل از پیشرفته ترین اصول معماری زمان خود برخوردار بوده، ورودی دارای حمامی کوچک است و با شیبی ملایم به هشتی ورودی که پایین تر از سطح زمین قرار دارد، می رسد. ورودی به رختکن، زاویه دار ساخته شده و تا از ورود سرما به داخل و خروج گرما به خارج از حمام جلوگیری کند. سربینه حمام یک هشت ضلعی منظم است که هشت ستون یکپارچه

سنگی در وست سقفی گنبدی قرار گرفته، گرما خانه با سنگ فرش پوشیده شده، در زیر این سنگ فرشی دالان های کم عرض و باریکی ساخته شده که هوای گرم و بخار آب در آن جریان داشته تا کف حمام زودتر گرم شود. در زیر گنبد حمام نقوش آهکبری زیبایی است که داستان های آن ها از مذهب، سنت، علائق، و رویاهای مردم این دیار سرچشمه می گیرد. این بنا با شماره ۹۱۷ در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده است.

عمارت کلاه فرنگی: (موزه پارس)

موزه ی پارس موزه ای است واقع در باغ نظر شیراز که در آن اشیایی از دوران پیش و پس از اسلام نگهداری می گردد این موزه در سال ۱۳۱۵ خورشیدی بنیاد شده است. آرامگاه کریم خان زند در این مکان قرار دارد. در وسط باغ بزرگ و قدیمی باغ نظر، عمارت هشت ضلعی زیبایی از دوران کریم خان زند بجا مانده. در آن زمان این مکان برای مراسم سلام رسمی، اعیاد، جشن ها و نیز پذیرایی از مهمانان مورد استفاده واقع می شده و امروزه به موزه کریم خان زند اختصاص یافته است. از مهمترین

آثار موزه، قرآن زیبای قرن سوم ه ق که بر روی پوست آهو نوشته شده، شمشیر شاه صفی و کریم خان زند است.

آب انبار هس وکیل؛

کریم خان زند در دوره ی حکومت خود در شیراز سه آب انبار در سه نقطه شهری احداث کرد.

۱_ آب انبار اول در ضلع جنوبی حمام وکیل ساخته شده این آب انبار شرب بازاریان و محلات مجاور را تأمین می کرده است. آب انبار هم اکنون سالم باقی مانده است، ولی متأسفانه کل مجموعه به عنوان واحد های تجاری و انبار در اختیار بخش خصوصی بازار شیراز قرار دارد. این بنا با شماره ۹۳۵ در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده است.

۲_ آب انبار دوم کنار میدان کریم خانی سمت راست عمارت دیوانخانه ساخته شده، هم اکنون سر در ورودی آب انبار و عمارت طبقه دوم آن در کل تخریب شده است، مخزن و پله های شیب دار در آب انبار بصورت بلاتکلیف باقی مانده است.

۳_ آب انبار سوم به صورت یک آب انبار مخزنی در آرامگاه حافظ جهت کاربرد های باغبانی ساخته شده. هم اکنون از این آب انبار با همان کاربردی استفاده شده است.

پل رودخانه خشک؛

نزدیک دروازه اصفهان بر روی رودخانه خشک، کریم خان پلی از سنگ، گچ و ساروج ساخت. این پل پنج دهانه دارد و با گذشت زمان هنوز استحکام خود را حفظ کرده است.

مجموعه قوام شیراز

مجموعه قوام؛

خاندان قوام الملک از دیرگانه یعنی حکومت زندیه، قاجار و پهلوی صاحب نفوذ بوده، از اعیان، ملاکین و صاحب منصبان فارس و کشور بشمار می آمدند.

در محل بالا کفد یک اندرونی، یک بیرونی، مسجد و حسینیه از این خاندان باقی مانده است.

نارنجستان قوام؛

این بنا هم اکنون در کنار خیابان لطفعلی خان و بنام نارنجستان قوام نامیده می شود، این نارنجستان از بناهای زیبای دوره ی قاجاریه می باشد و در سال ۱۲۹۰ ه ق توسط علی محمدخان قوام الملک ساخته شد. در امتداد محور طولی محوطه مستطیل شکل نارنجستان، یک حوض بزرگ، یک آبنا با چندین فواره سنگی آب را به حرکتی آرام و روان و فواره ها را با صوتی دلنواز به جهیدن و اداره کردن است. فضا هایی جهت کاشت گل های پایه کوتاه تزئینی و نیز فضایی جهت پیاده رو در دو طرف

آبنما طراحی و اجراء شده است. درختان نارنج در ردیف های منظم در باغچه ها کاشته شده است.

در اطلاق شمالی و جنوبی شاهد دو واحد ساختمانی بسیار نفیس هستیم، واحد شمالی که دفتر کار قوام ها بوده است، از نفیسات قابل توجهی در زمینه معماری، نماسازی های کاشی، آئینه، از اره های مرمرین برخوردار است. از اره های سنگی این بنا با حجاری های برجسته پرکاری مانند تصویر سربازان، مشبک ها، ترنج ها، مقرنس ها، منظره ی نو و بدیعی را در حجاری سنگی به وجود آورده است.

سطوح گسترده آئینه کاری ایوان و اتاق پشت ایوان نشانگر توجه صاحب کار به تزئین و درخشش بناست. آثار طرح ها و اشکال اروپایی بر روی کاشی کاری ها، نقاشی سقف ها، آئینه کاری ها، قاب شیشه پنجره ها و در ها، همگی بیانگر آن است که هنر آرایش اروپایی تاجه میزان در معمار بومی نفوذ یافته است. این بنا در تاریخ ۱۰ خرداد ۱۳۵۱ با شماره ۹۱۴ در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده است.

موزه نرنجستان:

بنای موزه نرنجستان در سال ۱۲۶۰ ه ش در ضلع شمالی باغ مصفای نرنجستان، تأسیس شد؛ این موزه از بناهای دوره ی قاجاریه در شیراز است و از نمونه های ارزشمند آئینه کاری، کاشی کاری، گچ بری، حجاری، آجرکاری، منبت کاری و نقاشی های اواسط دوره ی قاجاریه به شمار می آید هم اکنون از دو اتاق این بنا به عنوان موزه ی اشیای تاریخی استفاده می شود. آرشيو عكس و اسلايد این موزه كه در خلال پنجاه سال توسط مرحوم پرفسور آرتو پوپ تهیه شده است، یکی از غنی ترین آرشیو های عكس و اسلايد آثار باستانی ایران به شمار می رود.

خانه زرینت الملک؛

بین دوبخش اندرونی و بیرونی یک کوچه فاصله است، ارتباط مستقیم دوبخش از راه یک هشتی و چندین پلگان که در زیر کوچه ساخته شده امکان پذیر است. در چهار جانب خانه زرینت الملک پنج دری یا سه دری های متعددی ساخته شده است. در بخش شمالی خانه، زمستان نشین شامل یک پنج دری بزرگ دو راهرو، دو اتاق زاویه و در طبقه دوم چندین اتاق و راهرو و پستو احداث شده است.

درهای معرقکاری، آئینه کاری های گسترده، سطوح داخلی، نقاشی های سقف، و گچ بری مهمترین تزئینات داخلی این ضلع را تشکیل می دهند تزئینات نمای داخلی اتاق های اطلاع دیگر، شامل آئینه کاری های گسترده، گچبری، سقف های نقاشی شده و در های معرقکاری شده است. این بنا در تاریخ ۱۰ آذر ۱۳۵۱ با شماره ۹۳۸ در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده است.

مسجد قوام؛

واقع در خیابان محله بالا کفد. این بنا از ساخته های خاندان قوام الملک است.

حسینیه قوام؛

حسینیه قوام در محله گود عربان و در کنار خیابان علیخان واقع است.

این بنا از ساخته های خاندان قوام الملک است. در پنجاه سال گذشته با انجام تغییرات ساختاری کاربری حسینیه را به حوزه علمیه تغییر داده اند، یعنی هر ایوانچه را به یک حجره تبدیل کرده اند.

شیراز شکوه ماندگار پارس

مجموعه نضیر الملک

شیراز

شیراز شکوه ماندگار پارس

مجموعه سر نصیر الملک و منزل نصیر الملک:

میرزا ابوالقاسم خان ملقب به نصیر الملک از بزرگان و اعیان شیراز در سال ۱۳۰۵ ه ق در محله گودعربان اقدام به ساخت یک مسجد و خانه ی شخصی کرد.

به دلیل احداث یک خیابان فرعی بقصد دسترسی بیشتر به مسجد نصیرالملک، بخشی از خانه، شامل جلوخان و سردر آن از بین رفته است. مجموعه ای شامل یک پنج دری (میانور) و چندین اتاق زاویه و گوشوار در وسط در محوطه شمالی و جنوبی احداث شده است. این مجموعه دو برنما دارد و به دو حیاط شمالی و جنوبی ارتباط دارد. درب و پنجره های سمت شمالی و

شیراز شکوه ماندگار پارس

جنوبی با استفاده از گره چینی های بسیار ظریفی ساخته شده است، در داخل شمشه ها و نیم شمشه های این گره چینی، شیشه های الوان بکار برده شده است. وجود این دو پنجره های پرکار از ویژگی های بارز این بناست. تمام سطوح داخلی پنج دری و اتاق های زاویه را آئینه کاری های متنوع و پرکاری پوشانیده است. سقف نمایشی واحدهای این مجموعه با نقاشی بر روی تخته کوبی پوشش داده شده است. زیرزمین بسیار بزرگی در زیر این مجموعه ساخته شده که نور آن از راه مشبک های سنگی در شمال و جنوب تأمین می شود. در حاشیه حیاط های شمالی و جنوبی، اتاق ها و فضاهای خدماتی احداث شده است. این فضاها پیرامون حیاط جنوبی هنوز باقیست، ولی در حیاط شمالی، ساختمانی نوساز جایگزین فضاهای قدیمی شده است.

مسجد نصیرالملک؛

این مسجد در جنوب خیابان لطفعلی خان زند و در محله گودعربان شهر شیراز قرار دارد.

شیراز شکره ماندگار پارس

مسجد نصیرالملک که از لحاظ کاشی کاری و مقرنس کاری یکی از ارزنده ترین مساجد ایران می باشد، در دوره ی قاجاریه، توسط میرزا حسن علی خان نصیرالملک، فرزند میرزا علی اکبر قوام الملک شیرازی، حاکم وقف فارس، در سال ۱۲۹۳ ه ق ساخته شده است. کاشی کاری و ستون های سنگی این مسجد اقتباسی از مسجد وکیل می باشد.

در میان حیاط گسترده این مسجد بی نظیر، حوضی بزرگ قرار دارد و در سمت شمال این حیاط، اتاق مروارید ساخته شده است. در قسمت جنوبی حیاط، تاقی در قرینه تاق مروارید وجود

دارد که دو گل دسته زیبا بر فراز آن ساخته و در سمت غرب حیاط، شبستان اصلی مسجد واقع شده. شبستان ضربور دارای ۱۲ ستون سنگی در دو ردیف ۶ تایی می باشد. در جنوب شرقی حیاط مذکور، شبستانی با هفت ستون سنگی وجود دارد که هم اکنون به موزه وقف تبدیل شده است. این بنا با شماره ۳۹۶ در فهرست آثار تاریخی ایران به ثبت رسیده است.

مجموعه سیر شیراز

شیراز شکوه ماندگار پارس

مجموعه مشیر:

در منتهی الیه جنوبی بازار وکیل مجموعه ی مشیر شامل سرای مشیر، بازار و حمام مشیر قرار دارد.

سرای مشیر:

هم اکنون سرای مشیر یک بنای تجاری دوطبقه است، در چهار سمت بنا حجره هایی ساخته شده است.

راه ورودی به دو حجره از راه راهرویی انجام می‌گیرد، یک حوض آب مرکزی و باغچه‌هایی پیرامون حوض و در وسط حیاط طراحی شده است. این شیوه‌ی معماری به شیوه‌ی رایج در خانه‌های مسکونی شبیه است. فضایی به نسبت گسترده‌ای بنام حوضخانه و چاپخانه در ضلع شمالی واقع است، حوض آب زیبایی در وسط و غرفه‌هایی جهت نشیمن، پیرامون چاپخانه ساخته شده، سطوح داخلی با کاشی‌های رنگین و طرح‌های متنوع پوشیده شده است. گردشگران از راه یک راهرو در گوشه جنوب شرقی که در دو طرف آن مغازه وجود دارد به بازارچه مشیر هدایت می‌شوند. بر سردر ورودی سرای مشیر ویژگی‌ها و شرایط مسبوط وقف مجموعه بر زمینه سنگ حجاری شده است. این بنا با شماره ۴۲۴ در فهرست آثار تاریخی ایران به ثبت رسیده است.

بازارچه مشیر؛

این بازارچه شامل دو دسته است که در وسط آن‌ها یک چهارسوق قرار دارد، در دو طرف هر دسته مغازه‌هایی به موازات یکدیگر ساخته شده است، گنبد به نسبت بلند و زیبایی فضای چهارسوق را پوشانده. مشبک‌های زیر عرقچین‌ها باعث روشنایی

شیراز شکوه ماندگار پارس

فضای داخل بازار می شده است، هم اکنون جلو برخی از مشبک ها مسدود شده است.

دسته شمالی به خارج از بازار راه ندارد، ولی دسته جنوبی به هر دو بازار متصل می شود.

حمام مشیر:

این حمام جزئی از بناهای سرای مشیر است.

شیراز شکوه ماندگار پارس

از داخل سرا می توان به داخل حمام رفت، ولی درب اصلی حمام به داخل کوچه پشت بازار وکیل باز می شود.

مسجد شیر:

این مسجد یکی از زیباترین مساجد دوره ی قاجاریه در شیراز است و به وسیله میرزا ابوالحسن خان مشیرالملک وزیر مملکت فارس در سال های ۱۲۶۵ تا ۱۲۷۵ ه ق ساخته شده است.

شیراز شکره ماندگار پارس

این مسجد از جهت استحکام و معماری همانند مسجد وکیل می باشد. در قسمت شمالی، طاق نمای بلندی وجود دارد که مقرنس کاری شده و بر آن آیات قرآنی با خطوط درشت ثلث بر روی کاشی، نگاشته شده است. ضلع غربی شبستان مسجد دارای هشت ستون سنگی یکپارچه مارییچ می باشد.

حسینیه مشیر:

این حسینیه در نزدیک مسجد مشیر در بازارچه ارمنی ها و نزدیک محله سنگ سیاه در شیراز واقع شده است، این بنای مذهبی نیز یکی از آثار دوره ی قاجاریه است که توسط میرزا ابوالحسن خان مشیرالملک یکی از بزرگان فارسی ساخته شده است.

در سال ۱۳۰۶ خورشیدی، کرامت ا... مشیری، نوه ابوالحسن خان مشیرالملک، به نام و یاد مادرش سلطان الحاجیه، آن را به دبیرستان سلطانی تبدیل کرد. این بنای مقدس در سال ۱۳۶۷ بر اثر آتش سوزی آسیب دید که یکسال بعد مرمت شد.

حسینییه مشیر در تاریخ ۲۸ فروردین ۱۳۵۱، با شماره ۹۱۰ در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده است.

آرامگاه هارس شیراز

مقدمه؛

آرامگاه، بقعه، حرم، آستانه و یا امامزاده، مقبره و بنایی است که پیکر یک شخصیت مذهبی و یا یکی از عرفا، دانشمندان، حکمرانان و پادشاهان و یا قهرمانان و صفاخر ملی و شخصیت های علمی و ادبی در آن به خاک سپرده شده است. این آرامگاه ها یا بصورت منفرد در منطقه ای واقع شده اند و یا این که برخی از آن ها بخشی از مجموعه بزرگی هستند که معمولاً مرکز آن مجموعه یا حرم را تشکیل می دهند. سبک معماری آرامگاه ها در دوران و جوامع مختلف و بنا بر باورها و عقاید مذهبی مردم، متفاوت بوده است. در اغلب موارد، در دوره های زمانی متفاوت، بخش های مختلفی به آرامگاه ها افزوده شده است. بخش هایی همچون ایوان و حیاط.

در ایران قدیم نخستین آرامگاه ها در دل کوه و از صخره ها تراشیده شده اند، اما بطور کلی، آرامگاه ها، بناهای چهار ضلعی و یا چند ضلعی هستند که دارای گنبد های مدور، مخروطی، هرمی و زینه ای هستند، مقبره نیز در زیر آن گنبد بنا شده که اغلب آرامگاه های متعلق به امامان و امامزادگان دارای ضریح هستند و آنان را حرم یا حرم مطهر می خوانند.

آرامگاه خواجه حافظ شیرازی:

آرامگاه خواجه شمس الدین محمد حافظ شیرازی، بزرگترین غزل سرای فارسی زبان، که به حافظیه معروف است، کمی پایین تر از دروازه قران در سمت شرق خیابان، در شمال شرقی شیراز واقع شده است. حافظ شیرین سخن، در حدود سال ۷۲۶ ه ق در محله شیادان شیراز به دنیا آمد و در سال ۷۹۲ ه ق در شیراز درگذشت و در گورستان مصلی، به خاک سپرده شد.

پدرش بهالدین، اهل اصفهان، به شیراز مهاجرت و به تجارت می پرداخت. متأسفانه حافظ در سن کودکی یتیم می شود و برای امرار معاش مجبور می گردد که شب ها کار کند و در روز ها به کسب دانش بپردازد، لذا در زمینه ادبی و دینی توانمند شده، تا آنجایی که در سنین کودکی قرآن مجید را از بر می خواند و به همین دلیل او را حافظ نام می دهند و او نیز تخلص شاعری خود را حافظ می نامد؛

عشقت رسد به فریاد لر خود به ساز حافظ

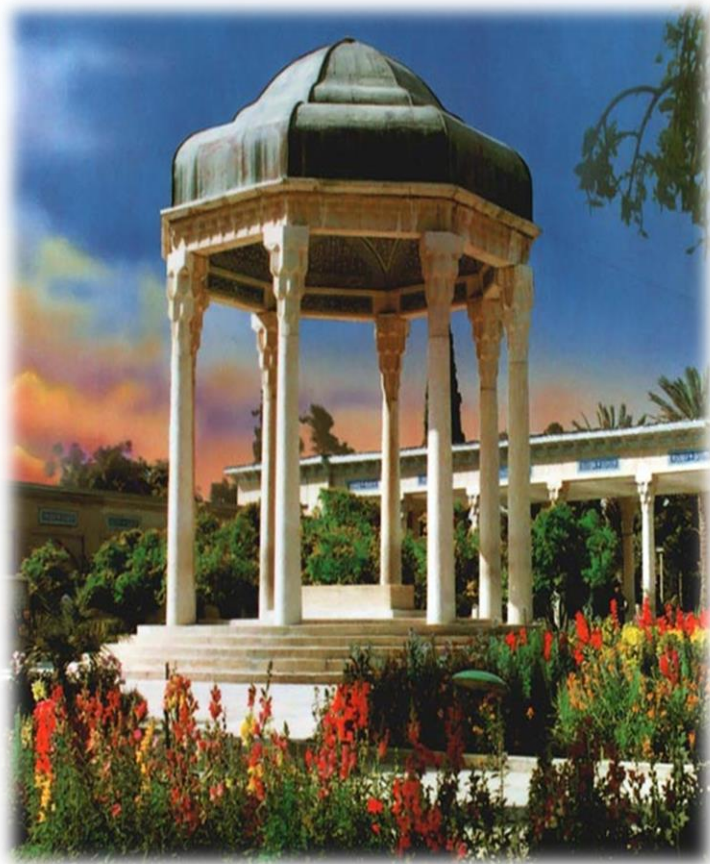
قرآنی زیر بخوانس با چهارده روایت

شیراز شکوه ماندگار پارس

ندیدم خوشتر از شعر تو حافظا

به قرآنی که اندر سینم دارم

شیراز شکوه ماندگار پارس

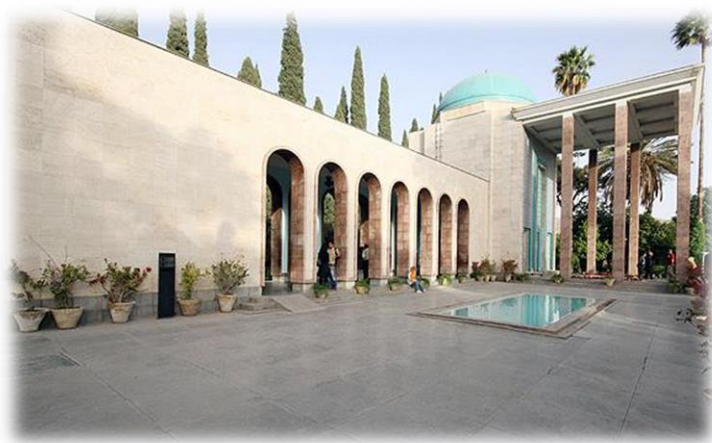
در سال ۸۵۶ ه ق یعنی ۶۴ سال پس از درگذشت حافظ گنبدی بر تربت وی افزاشته شد. در سال ۱۱۸۹ ه ق کریم خان زند بر مقبره حافظ عمارتی زیبا بنا کرد و سنگی مرمرین و یکپارچه بر تربت وی نهاد که هنوز موجود است. در سال ۱۳۱۵ شمسی به کوشش شادروان علی اصغر حکمت بنای کنونی با بهره گیری از عناصر معماری دوره زندیه طراحی و به اجرا در آمد. این بنا با شماره ۱۰۰۹ در تاریخ ۱۸ آذر ۱۳۵۴ به ثبت آثار ملی رسیده است.

آرامگاه سعدی شیراز:

آرامگاه شیخ مصلح الدین سعدی شیرازی، اشعر شعرای ایران، در دامنه کوه شمال شرقی، موسوم به کوه چاه قلعه بندر و در شهرک سعدی شهر شیراز واقع شده است.

شیخ اجل، مصلح الدین سعدی شیرازی، در سال ۶۰۶ ه ق در خانقاه خویش که در گوشه ای دور افتاده از شهر قدیم شیراز بود، وفات نمود و در همان جا مدفون شد. پس از وفات سعدی شیرازی، آرامگاه او زیارتگاه عارفان و عاشقان شد.

وی تحصیلات مقدماتی، در زمینه ادبیات و دین، را در نزد پدر بزرگوارش فراگرفت و پس از درگذشت پدر، سرپرستی او بعهده جد مادری اش واگذار شد.

آرامگاه سعدی در قرن گذشته بخصوص در دوره های زندیه و قاجاریه تعمیر شده است. در سال ۱۳۲۷ شمسی ساخت ساختمان جدید آرامگاه شروع و در سال ۱۳۳۱ شمسی به پایان رسید. ساختمان جدید شامل ایوانی بلند، که در جلو ایوانی با چهار ستون و در ضلع غربی رواقی با هفت تاق هلالی بلند و تزئینات کاشی کاری قرار دارد. این بنا با شماره ۱۰۱۰ در تاریخ ۱۸ آذر ۱۳۵۴ به ثبت آثار ملی ایران رسیده است.

آرامگاه شهید دستغیب (ع)؛

(مسجد و محراب و منبر شیراز، نغمه ملکوتی این شهید
راه اسلام را از یاد نمی برند.) (امام خمینی (ع))

آرامگاه شهید محراب حضرت آیت ... دستغیب (ع) که از
اولیای طراز اول رب العالمین است در جوار حرم مطهر حضرت
سید میرمحمد (ع) واقع شده است.

شهید آیت ... حاج سید عبدالحسین دستغیب (ع)، در
عاشورای سال ۱۳۳۲ ه ق در شیراز به دنیا آمد. در سن ۹ سالگی
بدست مبارک پدر خود مرحوم سید محمد تقی دستغیب به لباس
روحانیت مفتخر شد در سن ۱۱ سالگی پدر را از دست داد و
بجای وی سرپرست خانه شد. ایشان تحصیلات مقدماتی را در
شیراز گذراند و سپس در نجف اشرف به دریافت گواهی اجتهاد
نایل آمد. با مراجعت به شیراز، مسجد جامع عتیق را که مخروبه
بود با کمک مردم تجدید بنا نمود. ایشان بارها توسط رژیم
منحوس پهلوی بازداشت، زندانی و تبعید شد. با پیروزی انقلاب
شکوه مند اسلامی به امام جمعه شیراز منصوب شد و با احراز

نماینده‌گی مردم فارس در مجلس خبرگان در تدوین قانون اساسی جمهوری اسلامی و تصویب اصل ولایت فقیه نقش بسزایی داشت. ایشان در روز جمعه ۲۰ آذر ۱۳۶۰ خورشیدی با انفجار بمب بدست منافقین کور دل با دیگر یارانش به شهادت رسید.

مقام معظم رهبری در مورد ایشان می فرماید؛ (روح بی کینه، صفای باطن و لحن روحانی او گرمی بخش دل مردم فارس و سراسر ایران بود.)

آرامگاه شهید گمنام:

در قله کوه شرقی دروازه قران شیراز، چهار تاقی گنبد داری قرار دارد که به آن گهواره دید می گویند. در کنار این بنا که از آثار عضدالدوله دیلمی می باشد، در بهمن ماه ۱۳۸۰ خورشیدی، هشت تن از شهدای گمنام دفاع مقدس به خاک سپرده شده اند تا نشان بلند مرتبگی یاد و نام و حماسه ی این عزیزان باشد.

آرامگاه شاه داعی...؛

این آرامگاه در بلوار سیوییه و در خیابانی با همین نام در محله شاه داعی ا... شهر شیراز واقع شده است.

سید نظام الدین محمودالحسینی، ملقب به داعی ا...، عالم، عارف و شاعر شیرازی و حکیم قرن نهم ه ق که از سادات حسینی می باشد و نسبش با ۱۹ پشت به زید ابن علی ابن حسین^(ع) می رسد، در سال ۸۱۰ ه ق در شیراز متولد و در سال ۸۷۰ ه ق در شیراز وفات نمود.

آرامگاه شیخ روزبهان:

آرامگاه شیخ روزبهان در شیراز و در خیابان لطف علی خان زند، در محله ای که آن را به مناسبت وجود قبر شیخ، درب شیخ می خوانند واقع شده است.

این آرامگاه دارای دو تاق نماست که بصورت تودرتو ساخته شده است و شش سنگ قبر که متعلق به شیخ و دو تن از فرزندان و نوادگان وی است در میان آن قرار دارد.

آرامگاه عبدا... خفیف شیراز:

آرامگاه شیخ کبیر، ابوعبدا... خفیف شیرازی، در محله درب شاهزاده، در جنب راسته شمالی بازار وکیل در نزدیکی ارگ کریم خانی در شیراز قرار دارد.

ابوعبدا...، مشهور به عبدا... خفیف و معروف به شیخ کبیر از عرفای بزرگ فارس است که دارای کرامت بسیار بوده و نیز کتاب های زیادی را تألف کرده است.

آرامگاه باباکوه:

آرامگاه عبدا... محمدابن باکویه معروف به باباکوهی در دامنه کوه شمالی شیراز بنام باباکوهی واقع شده است.

ابن باکویه از بزرگان و مشایخ و عرفای سده چهارم ه ق
است که حدود سال ۳۳۰ ه ق، در شیراز به دنیا آمد و در
سال ۴۴۲، در شیراز دارفانی را وداع گفت.

آرامگاه هفت تنان:

آرامگاه یا بقعه هفت تنان در سه راه و بلواری به همین نام، در دامنه کوه چهل مقام در شیراز قرار دارد.

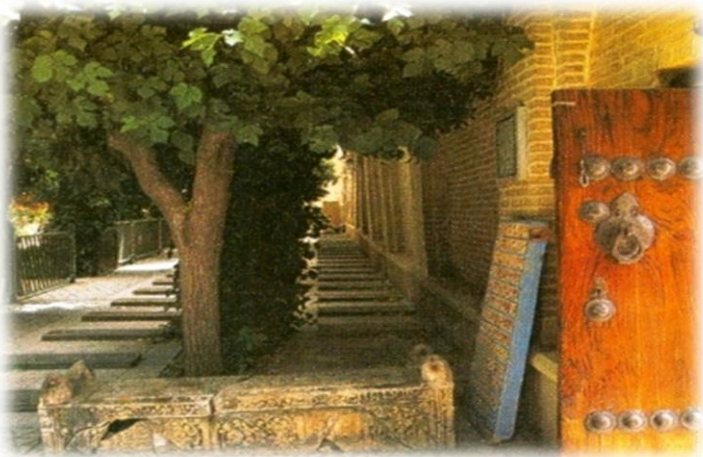

در این تکیه، هفت عارف و زاهد در خاک آرامیده اند. این هفت عارف و زاهد در روزگار قدیم، در این مکان، که باغ بوده، به عبادت و ریاضت می پرداختند. به روایتی آن ها از اولیا بوده اند و

شیراز شکوه ماندگار پارس

هرگاه که مرگ یکی از آن ها را فرا می رسیده است سایر عرفا او را به خاک می سپرده اند. آخرین نفر چون از مرگ خود آگاه می شود، غسل شهر را خبر می کند و به او می گوید؛ (ما هفت نفر بودیم که شش نفرمان یکی یکی جهان را ترک کرده و به جهان دیگر پا نهادند و من تنها ماندم حال، مرگ من نیز فرا رسیده است من تو را احضار کردم و قبر خود را نیز درست پایین نفر ششم حفر کرده ام، بدن مرا غسل بده و در آن جا دفن کن.)

آرامگاه چهل تنان:

شیراز شکوه ماندگار پارس

آرامگاه یا بقعه چهل تنان در خیابان چهل مقام و حدود ۲۰۰ متری جنوب هفت تن (موزه سنگ)، در نزدیکی چهار راه ادبیات در شهر شیراز و در قسمت شمالی آرامگاه حافظ قرار دارد.

آرامگاه خواجور کرمانی؛

آرامگاه کمال الدین ابوالعطا متخلص به خواجو یکی از مشاهیر ادب پارسی و از عرفای قرن هشتم در تنگ ا... اکبر و کمی بالاتر از دروازه قرآن واقع شده است.

شیراز شکوه ماندگار پارس

بر روی سنگ مزار خواجه هیچ نوشته یا علامتی به چشم نمی خورد و تنها بالای آن جمله؛ (کل من علیها فان) به خط ثلث زیبایی حک شده است. بالا و پایین قبر دو ستون کوچک سنگی بر روی زمین نصب شده است. این ستون ها بر اساس رسوم آن زمان، در بالا و پایین مزار عارفان و شاعران می گذاشتند تا شناخته شوند.

آرامگاه سیوییه:

آرامگاه عمر و ابن عثمان ابن قنبر، معروف به سیوییه، دانشمند و نخستین تنظیم کننده علم نحو عربی، در محله سنگ سیاه در نزدیکی دروازه کازرون در جنوب غربی شیراز قرار دارد.

شیراز شکوه ماندگار پارس

علت گذاشتن نام این محل به سنگ سیاه به دلیل وجود سنگ سیاه چهار گوشه است که بر روی قبر سیبویه نصب شده است.

آرامگاه پیرناب؛

بقعه ی سید محمد، معروف به شیخ اقطع یا پیرناب در ۱۵ کیلومتری جنوب شیراز بعد از شهرک میانرود واقع شده است.

شیراز شکوه ماندگار پارس

شیخ اقطع یکی از بزرگان عرفان و مشایخ صوفیه که در دامنه یکی از کوه های جنوبی شیراز در غاری به عبادت و ریاضت مشغول بوده است که پس از وفات در همان جا به خاک سپرده می شود و بعد ها پیروانش بقعه ای را بر فراز قبر او احداث می کنند روایت است که او بر خلاف عهدی که با خدای خود بسته بود، عمل می کند که بخاطر کیفر این گناه، دست خود را قطع می کند.

باغحات شیراز

مقدمه؛

شیراز قدیم به داشتن باغ های بزرگ و باصفا مشهور بوده است. وجود چشمه ها، کاریزها و قنات های پر آب که اغلب در سطح جلگه شیراز پدیدار می شوند، زمینه ایجاد باغ های متعدد را فراهم آورده بود. ولی متأسفانه بیشتر باغ های تاریخی که عدد آن ها به یکصدویست باغ می رسید و در شهر شیراز پراکنده بود، به جزء چند باغ تاریخی، همگی در ساخت و سازهای جدید از میان رفته است. چندین باغ باقی مانده که هم اکنون نیز در خطر تعرض و دخل و تصرف قرار دارند. غیر از باغ های تاریخی، وسعت باغ های شیراز در منطقه قصرالدشت در چندین سال گذشته تا حوالی خیابان های مشیر فاطمی و نادر گسترده بود. متأسفانه امروز به دلیل عبور خیابان های تازه تأسیس در حوالی این باغ ها، اراضی آن ها پس از قطع درختان، تخکیک و در اختیار ساخت و سازگران تجاری و مسکونی قرار می گیرد. باغ های تاریخی که هنوز تمامی یا بخش هایی از آن باقی مانده است، به شرح زیر معرفی می شود؛

باغ نظر:

این باغ و عمارت کلاه فرنگی داخل آن متعلق به وکیل

الرعایا است که شرح آن بیشتر در مبحث آثار کریم خانی می باشد.

باغ دلگشاه:

از باغ های تاریخی شیراز است که سابقه ی آبادانی و رونق آن به پیش از اسلام و به دوران حکومت ساسانیان نسبت داده می شود. باغ دلگشاه در دوره ی صفوی نیز یکی از باغ های مهم شیراز محسوب می شد، که از تصاویر به جامانده از جهانگردان

اروپایی به این باغ اشاره فراوان شده است. در زمان قاجاریه توسط ابراهیم خان کلانتر شیرازی مشهور به اعتمادالدوله رضاقلی میرزا، میرزا علی اکبر قوام الملک، اقداماتی جهت بازسازی و عمران در این باغ صورت گرفت. این بنا باشماره ۹۱۳ در تاریخ ۲۵ اردیبهشت ۱۳۵۱ به ثبت آثار تاریخی ایران رسیده است.

باغ جهان نما:

از باغ های قدیمی شیراز که در نزدیکی آرامگاه حافظ قرار دارد باغ جهان نما است. این باغ در دوران آل مظفر ، آل اینجو و پیش از یورش تیمورگرگانی به شیراز در نهایت آبادانی بوده است.

باغ جهان نما در هنگام اقامت تیمورگرگانی در شیراز چون سایر باغ های آن دوره مورد توجه وی واقع شده ، به طوری که در اطراف سمرقند، باغی احداث و آن را جهان نما نامید. کریم خان در ۱۱۸۵ ه ق این باغ را بازسازی نمود و عمارتی دو طبقه به

سبک کلاه فرنگی در آن بنا نمود. این بنا با شماره ۹۳۸ در تاریخ ۲ آبان ۱۳۵۱ به ثبت آثار تاریخی ایران رسیده است.

باغ ارم:

یکی از زیباترین باغ های شیراز است که در کتاب های خارجی، سفرنامه ها و دیوان شاعران درباره آن قلم فرسایی شده است. این باغ از دوران سلجوقیان، آل ایجو، آل مظفر و گرگانیان پابرجا بوده است.

محمد قلی خان رئیس و ایلخان قشقایی نخستین فردی است که در این مکان عمارتی زیبا بنا نمود. در زمان ناصرالدین شاه عمارت باشکوهی توسط حسنعلی خان نصیرالملک و ابوالقاسم نصیرالملک ساخته شد. سازنده و مهندس آن محمدحسن معمار شیرازی است. این باغ توسط دانشگاه شیراز به باغ گیاه شناسی تبدیل گردیده است. این بنا با شماره ۱۰۱۳ در تاریخ ۱۴ آبان ۱۳۵۳ به ثبت آثار تاریخی ایران رسیده است.

باغ گلشن:

در انتهای خیابان عفیف آباد بستانی گسترده به وسعت تقریبی ۲۰ هکتار واقع است. به این بستان باغ عفیف آباد نیز گفته می شود.

ساختمان باشکوه این باغ توسط میرزا محمدخان قوام الملک شیرازی بین سال های ۱۲۴۳-۱۲۴۱ ه ق ساخته شده و از قدیمی ترین بناهای قاجاری شیراز است. این ساختمان دو طبقه بوده و با گچ کاری ها و مقرنس کاری های زیبایی تزئین شده است. در جلو عمارت حوض بسیار وسیعی قرار دارد که زیبایی باغ را دوچندان می کند. در زیرزمین عمارت باغ عقیف آباد موزه سلاح های نظامی قرار دارد. این بنا با شماره ۹۱۳ در تاریخ ۱۰ خرداد ۱۳۵۱ به ثبت آثار تاریخی ایران رسیده است.

باغ سالار؛

این باغ که در جنوب شرقی شیراز قرار دارد، در گذشته باغ وسیعی بوده است، ولی در سال های اخیر بخش هایی از

شیراز شکوه ماندگار پارس

باغ زیر ساخت و ساز آموزش و پرورش فارس رفته است. ساختمان زیبای داخل باغ به دلیل بی توجهی و عدم انجام تعمیرات بشدت آسیب دیده است. این بنا از ساخته های خانواده قوام الملک است و با شماره ۳۳۹۹ در تاریخ ۲۵ اسفند ۱۳۷۹ به ثبت آثار تاریخی ایران رسیده است.

از نام هاس برض از باغ هاس شیراز که در سال هاس اخیر از میان رفته است، در زیر یاد مر شود؛

باغ نصر، باغ ناری، باغ ابوالفتح خانی، چهار باغ، باغ نو، باغ ایلخانی، باغ نشاط، باغ زکی خان، باغ فتح آباد، باغ قوام، باغ بیگلربیگی، باغ کلانتری، باغ شیخ، باغ زعفرانی، باغ عطا الدوله، باغ میرزا آقاخان، باغ منشی باش و ...

بناهای متفرقه تاریخی شیراز

شیراز شکوه ماندگار پارس

دروازه قرآنی؛

مسافرانی که از جاده اصفهان قصد ورود به شیراز را دارند، در نزدیکی های این شهر پس از عبور از پیچ و خم های کوهستان یکباره دور نمای شهر شیراز را از تنگی بین دو کوه بنام تنگ ... اکبر مشاهده می شود. بقول سعدی علی الرحمته؛

چه خوش رسیده دلم باشد آنکه بینم ناز

رسیده بر سر ا... اکبر شیراز

نامیده شدن آن به این عنوان، به واسطه ی وجود قرآن در اتاق بالای آن است. دروازه قرآن در زمان عضدالدوله دیلمی در، ورودی شهر ساخته شده که به برکت گذر از آن، مردم به سلامت به سفر روند. این بنا در زمان کریم خان زند مجدداً بازسازی گردید و باز دوباره در سال ۱۳۲۷ توسط حسین ایگار به شکل کنونی ساخته شد. این بنا با شماره ۱۸۰۰ در تاریخ ۱۹ آذر ۱۳۷۵ به ثبت آثار ملی ایران رسیده است.

مقبره سرآبش خاتون؛

در ابتدای خیابان جنت (سیبویه) مخروطه ای از یک بنای دو طبقه از دوران ایلخانیان بر روی تپه ای کم ارتفاع مشاهده می شود. آثاری از کاشی های معرق با مضامین آیات مبارک قرآنی با خط ثلث و ریحان به گونه زیبایی هنوز بر بخش های داخلی و خارجی باقی است، بنا بشدت درحال ویرانی است. آبش خاتون آخرین پادشاه سلسله اتابکان فارسی است. این بنا با شماره ۷۶ در تاریخ ۱۵ دی ۱۳۱۰ به ثبت آثار تاریخی ایران رسیده است.

گهواره سر دیده:

بر فراز یکی از قلعه های کوه چهل مقام مشرف به شهر شیراز و دروازه قران یک چهار طاقی دیده می شود. اهل شیراز این چهار طاقی را به اسامی گوناگون می نامند (گهواره دید، گهواره دیو، گنبد عضد) این چهار طاقی در ابتدا به دستور عضدالدوله دیلمی جهت دیدبانی از شهر شیراز ساخته شد. این بنا با شماره ۹۶۱ در تاریخ ۵ دی ۱۳۴۷ به ثبت آثار ملی ایران رسیده است.

چاه مرتاض علف:

کمی بالاتر از سمت شرقی تخت مزابی، بر بالای کوه چهل مقام در محوطه ای کوچک چند اتاق، یک آب انبار و یک حلقه چاه مشاهده می شود. چون از پله های چاه پایین بروند، به صفحه کوچک و تاریکی می رسند، گویا این محل عبادتگاه عارفی بنام مرتاض علی بوده است. به احتمال زیاد این چاه و صفحه آن پیش از اسلام جنبه ی عبادتگاهی داشته است. این بنا با شماره ۹۲۴ در تاریخ ۱۰ آذر ۱۳۵۴ به ثبت آثار ملی ایران رسیده است.

عمارت باغ نصت؛

در جناب شمال شیراز در مسیر باباکوهی، به سال ۴۸۰ ه ق اتابک قراچه از اتابکان سلغری بر بالای تپه ای عمارتی ساخت و آن را تخت قراچه نامید. همزمان در دامنه تپه در جلو عمارت باغی معروف به باغ تخت ساخته شد و رشته ای از نهر اعظم جهت آبیاری بسوی باغ روان شد. گفته می شود تیمور لنگ پس از فتح شیراز در این عمارت اقامت کرده است. به تدریج عمارت و باغ به ویرانی رفت. آقا محمدخان قاجار پس از فتح شیراز، بنا را تجدید کرد و آن را تخت قاجار نامید. هم اکنون این بنا و اراضی پیرامون آن در اختیار ارتش فارس قرار دارد. این بنا با شماره ۹۳۱ در تاریخ ۲ آبان ۱۳۵۱ به ثبت آثار ملی ایران رسیده است.

قربانگاه؛

در گذشته رسم بر این بود که چند روز پیش از فرا رسیدن روز عید قربان شتری را آذین می بستند، دو نفر بر پشت شتر ساز و نقاره می زدند و چون روز عید قربان فرا می رسید، گروه هایی از عوامل حکومت موزیک زنان شتر آذین شده را به محلی بنام

شیراز شکوه ماندگار پارس

قربانگاه می بردند و بنام شاه قربانی می کردند. کریم خان زند
عمارتی در محل مصلی جهت انجام این مراسم ساخت، متأسفانه
این عمارت در اثر امتداد خیابان گلستان ویران شد.

منابع؛

- شیراز مهر شعر و عرفان / ترجمه منوچهر کاشف.
- راهنمای گردشگری استان فارس / نویسنده؛ جمشید معینی.
- نقشه راهنمای گردشگری استان فارس و شیراز / شرکت هفت خوان.
- تاریخ سوم راهنمایی / مؤلفان؛ گروه تاریخ.
- جاذبه های فارس / مؤلف؛ هوشنگ رسولی.
- اماکن تاریخی، مذهبی استان فارس / مؤلف؛ کرامت یزدانی.
- داراب شکوه فراموش شده پارس / مؤلف؛ احمدرضا خسروی.
- بارگاه نور / گردآوری؛ محمدحسین رستگار.
- دیوان حافظ / حافظ.
- جغرافیای استان فارس / مؤلفان؛ گروه تاریخ.
- شیراز بهشت ایران / مؤلف؛ علی محمدی.

شیراز شکوه ماندگار پارس

از نادر تا کودتای رضاخان میپرنج / از نادر تا کودتای رضاخان
میپرنج.

<http://www.eshiraz.ir/zonez/fa/shiraz/233>